

ПРАВО НА НЕЗАБОРАВ
THE RIGHT TO REMEMBRANCE
הזכות והחובה לזכור

JASENOVAČ
JASENOVAC
יאסנובאץ

JASENOVAČ
JASENOVAC
יאסנובאץ

Право на незаборав

Правни и антрополошки аспекти
културе сећања на жртве НДХ
у Другом светском рату

Београд
2017

ПОД ПОКРОВИТЕЉСТВОМ
Министарства спољних послова Републике Србије

СУИЗДАВАЧИ ИЗ ИНОСТРАНСТВА

ИНСТИТУТ ЗА ХОЛОКАУСТ
ШЕМ ОЛАМ, ИЗРАЕЛ

ИНСТИТУТ ЗА ИСТРАЖИВАЊЕ ЈАСЕНОВЦА
САД

ИЗДАВАЧИ

ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ
СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ

ИНСТИТУТ ЗА УПОРЕДНО ПРАВО

Зборник 31

УРЕДНИЦИ

проф. др Гидеон Грајф, проф. Бери Литучи, др Јован Ђирић, проф. др Драгана Радојичић

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Академик Василије Ђ. Крестић, др Абрахам Кригер,
проф. др Волфганг Рорбах, др Љиљана Никшић, др Марина Мартинова,
др Шел Магнусон, др Дарио Видојковић, Кнут Фловик Торесен

РЕЦЕНЗЕНТИ

проф. др Ђорђе Игњатовић, проф. др Драган Симеуновић, др Момчило Павловић,
проф. др Бранко Ђупурдија, др Ивана Башић, др Срђан Радовић

СЕКРЕТАРИ УРЕДНИШТВА

др Мина Зиројевић
мр Бранислав Пантовић

ЛЕКТОР

др Ивана Башић

ПРЕВОДИЛА СА ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

Милица Јелић Мариоков

ДИЗАЈН КЊИГЕ

Ивана Дакић

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК И КОМПЈУТЕРСКА ОБРАДА ТЕКСТА

Ивана Дакић

ФОТОГРАФИЈЕ

Вукица Микача

ШТАМПАРИЈА

Студио Досије

ТИРАЖ

500

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР ЗАХВАЉУЈЕ НА САРАДЊИ ФИЛОЛОШКОМ ФАКУЛТЕТУ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

ISBN 978-86-7587-087-6 EI SANU

ISBN 978-86-80186-19-1 IUP

UNDER AUSPICES OF
Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Serbia

CO-PUBLISHERS FROM ABROAD

INSTITUTE FOR HOLOCAUST
SHEM OLAM, ISRAEL

JASENOVAC RESEARCH INSTITUTE
USA

PUBLISHERS

ETHNOGRAPHIC INSTITUTE
OF SERBIAN ACADEMY OF SCIENCE

INSTITUTE FOR COMPARATIVE LAW

Collection of papers 31

EDITORS

prof. Gideon Greif, Ph.D, prof. Barry Lituchy, Jovan Ćirić, Ph.D, Prof. Dragana Radojčić, Ph. D

EDITORIAL BOARD

Vasilije Dj. Krestić, academician, Abraham Krieger, Ph.D,
prof. Wolfgang Rohrbach, Ph.D, Ljiljana Nikšić, Ph.D, Marina Martinova,
Ph.D, Shell Magnuson, Ph.D, Dario Vidojković, Ph.D, Knut Flovik Thoresen

REVIEWERS

Prof. Đorđe Ignjatović, Ph.D, prof. Dragan Simeunović, Ph.D, Momčilo Pavlović, Ph.D,
Prof. Branko Ćupudrija, Ph.D, Ivana Bašić, Ph.D, Srđan Radović, Ph.D

SECRETARIES OF THE EDITORIAL

Mina Zirojević, Ph. D
Branislav Pantović, MDes

LECTOR

Ivana Bašić, Ph.D

TRANSLATED FROM ENGLISH BY

Milica Jelić Mariokov

DESIGN

Ivana Dakić

TECHNICAL EDITOR AND COMPUTER TEXT PROCESSING

Ivana Dakić

PHOTOGRAPHY

Vukica Mikača

PRINTING HOUSE

Studio Dosije

CIRCULATION

500

ACKNOWLEDGEMENTS OF THE EDITORIAL BOARD TO FACULTY OF PHILOLOGY, UNIVERSITY OF BELGRADE

ISBN 978-86-7587-087-6 EI SANU

ISBN 978-86-80186-19-1 IUP

JACEHOBAU
JASENOVAC
יאסנובאץ

The Right to Remembrance

Legal and anthropological aspects of culture of
remembrance of the victims
of Independent State of Croatia in WWII

Belgrade
2017

Овај зборник радова посвећен је култури сећања на жртве нацистичке сателитске Независне државе Хрватске (НДХ), поводом 75 година од установљавања Јасеноваца, најбруталније и најзлоћашеније логора за истребљење од укупно осам у Другом светском рату. Мисија ове књиге је очување универзалних вредности човечанства, те стога представља и скроман допринос најорима Уједињених нација да се заштити људска права и спречи сваки облик дискриминације, као и националне, религиозне и расне искључивости фашистичких идеологија.

This collection of papers is dedicated to the Culture of Remembrance of the victims of the Nazi Satellite Independent State of Croatia (NDH), on the occasion of 75 years since the establishment of Jasenovac, the most brutal and most notorious out of a total of eight extermination camps in WWII. The mission of this book is safeguarding the universal values of mankind, and therefore it represents a modest contribution to the efforts of the United Nations to protect human rights and prevent all forms of discrimination, as well as national, religious and racial exclusiveness emergence of fascistoid ideologies.

САДРЖАЈ

I КУЛТУРА СЕЋАЊА – ПОРУКА ЗА БУДУЋНОСТ 11

Реч уредника др Јована Ђирића и проф. др Драгане Радојичић
Сећањем против зла 12

ПОРУКЕ ПРЕЖИВЕЛИХ ЛОГОРАША 14

ОБРАЋАЊА 16

Обраћање Ивице Дачића, првог потпредседника Владе и министра спољних послова Републике
Србије
Српско-јеврејски бедем пред ревизијом историје страдања у Другом светском рату 16

Обраћање проф. Бери Литучија
Дан сећања на српске жртве – 75 година од оснивања логора Јасеновац 20

Обраћање проф. др Гидеона Грајфа
Јасеновачки великомученици 24

Академик Василије Ђ. Крестић
О геноцидности хрватске политике 38

Обраћање амбасадорке др Љиљане Никшић
Очување универзалних вредности човечанства 49

Стивен Ханингтон Џунго Чокуе
Човек који теби наликује (Отвори ми, брате) 55

ЕКСПЕРТИ О ЈАСЕНОВЦУ 56

**ИЗВОДИ ИЗ ГОВОРА ОДРЖАНИХ У НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
ПОВОДОМ ЗАСЕДАЊА ОДБОРА ЗА ДИЈАСПОРУ И СРБЕ У РЕГИОНУ 59**

Аврахам Кригер
Нација која не заборавља своју прошлост може да верује у своју будућност 60

Кнут Фловик Торесен
Суочавање са прошлошћу је пут ка исцељењу и стабилности на Балкану 62

Дарио Видојковић
Богородичин цвет на реверу за све српске жртве двадесетог века на Дан пробоја Јасеновац 64

Мирко Галасо
Историја у функцији културе сећања: да се злочини никада више не понове 66

Иван Горан Ковачић
Јама 68

**ПРИЛОЗИ ИСТОРИЧАРА: АРХИВСКА ГРАБА ИЗ ВОЈНИХ ДНЕВНИКА ВЕРМАХТА,
ИТАЛИЈАНСКИХ ВОЈНИХ АНАЛА И НОРВЕШКОГ АРХИВА 69**

Немачки војни и дипломатски извори о усташама и њиховим злоделима 70
Фашистичка Италија и НДХ – Италијански извори за MAGNUM CRIMEN 74
Норвешка као испостава усташког геноцида 76
Уништавање споменика жртава у Хрватској 78

II ПРАВНИ И АНТРОПОЛОШКИ АСПЕКТИ СЕЋАЊА НА ЖРТВЕ НДХ

НЕЗАВИСНА ДРЖАВА ХРВАТСКА – ПРАВНИ ОСВРТ

Владимир Ђурић и Милош Станић
Државноправни карактер тзв. Независне Државе Хрватске

Мирослав Ђорђевић
Затирање српског идентитета и културне баштине у НДХ

Мина Зиројевић
Логори у НДХ – правни преглед

Владимир Чоловић
Логор „Даница“ у Копривници – први логор у Независној Држави Хрватској

Мина Зиројевић
Логор Јасеновац – симбол смрти у НДХ

Саво Манојловић
Канонизација Алоџија Степинца – QUO VADIS?

Јован Ђирић
Усташка геноцидна намера

Наташа Мрвић Петровић и Здравко Петровић
Недостижна правда за жртве Јасеновца и Независне Државе Хрватске

СЕЋАЊЕ И ИДЕНТИТЕТ – ИЗМЕЂУ УСПОМЕНА И ЗАБОРАВА

Драгана Радојичић и Милеса Стефановић-Бановић
„Чули и видели својим очима“

Гордана Благојевић
Улога Савеза јеврејских општина Југославије/Србије у чувању сећања на жртве концентрационог логора Јасеновац: од личне трауме до колективног идентитета

Александра Павићевић
Свет без смрти, ритуал без дејства, група без сећања, сећање без групе. Знање, интересовање и комеморација Другог светског рата међу адолесцентима у Србији

Бранислав Пантовић
Архивска грађа МСП РС у функцији неговања права на незаборав: Анте Павелић у Аргентини

III НОВИНСКИ ЧЛАНЦИ – ЛЕГАТ СА ОБЕЛЕЖАВАЊА 75-ГОДИШЊИЦЕ

СРПСКО-ЈЕВРЕЈСКИ БЕДЕМ ПРЕД РЕВИЗИЈОМ ИСТОРИЈЕ

ЗНА СЕ ДА СЕ У ЈАСЕНОВЦУ ДОГОДИО ГЕНОЦИД

ПАКАО ХОЛОКАУСТА НА ИЗЛОЖБИ У ЊУЈОРКУ

СВЕТУ СЕ МОРА РЕЋИ ИСТИНА О СРБИМА

79

81

82

95

106

114

122

134

143

157

169

170

193

205

215

227

228

229

232

235

CONTENTS

I CULTURE OF REMEMBRANCE – MESSAGE FOR THE FUTURE 11

Introduction address by Editors of Publication Jovan Ćirić, PhD and prof. Dragana Radojičić, PhD
Remembrance against Evil 13

MESSAGES OF SURVIVING CAMP INMATES 15

ADRESSES 16

Address by Ivica Dačić, First Deputy Prime Minister and Minister of Foreign Affairs of the Republic of Serbia
Serbo-Jewish Bulwark Before the Revision of History of the Suffering During World War II 18

Address by Professor Barry M. Lituchy
Serbian Victims Remembrance Day – 75 years of the Camp Jasenovac 22

Address by Professor Gideon Greif, PhD
Jasenovac Martyrs 31

Academician Vasilije Đ. Krestić
On the Genocidal Nature of Croatian Politics 47

Address by Ambassador Ljiljana Nikšić, PhD
Preservation of Universal Values of Mankind 52

Steven Hannington Jungo Chokwe
A Man Like You (Open the Door to Me, Brother) 55

EXPERTS ON JASENOVAC 57

**FROM THE SPEECHES FROM THE HEARING OF THE COMMITTEE ON THE DIASPORA AND
SERBS IN THE REGION HELD AT THE NATIONAL ASSEMBLY OF THE REPUBLIC OF SERBIA 59**

Avraham Krieger
A Nation that does not Forget its Past Can Believe in its Future 61

Knut Flovik Thoresen
Dealing with the Past is the Path to Healing and Stability in the Balkans 63

Dario Vidojković
Flower of the Virgin Mary on the lapel for all Serbian victims of the Twentieth Century 65

Mirko Galasso
History as a function of the Culture of Memory: that the Crimes would not be Repeated 67

Ivan Goran Kovačić
Jama 68

**THE CONTRIBUTIONS OF HISTORIANS: ARCHIVE MATERIAL FROM WEHRMACHT WAR
DIARIES, ITALIAN MILITARY ANNALS AND NORWEGIAN ARCHIVE 69**

German Military and Diplomatic Sources on Ustashi and their Misdeed 72

Fascist Italy and the ISC – Italian Sources about Magnum Crimen 75

Norway as the Outpost of the Ustasha Genocide 77

Destruction of Monuments of Victims in Croatia 78

II LEGAL AND ANTHROPOLOGICAL ASPECTS OF REMEMBRANCE FOR THE VICTIMS OF INDEPENDENT STATE OF CROATIA

INDEPENDENT STATE OF CROATIA – LEGAL REVIEW

Vladimir Đurić and Miloš Stanić

The State and Legal Character of the so-called Independent State of Croatia

79

81

Miroslav Đorđević

The Obliteration of Serbian Identity and Cultural Heritage in the Independent State of Croatia

93

104

Mina Zirojević

The Concentration Camps in the Independent State of Croatia – a Legal Overview

112

Vladimir Čolović

The Concentration Camp “Danica” in Koprivnica – the First Concentration Camp in the Independent State of Croatia

120

Mina Zirojević

Jasenovac Concentration Camp – A Symbol of Death in the Independent State of Croatia

132

Savo Manojlović

The Canonization of Alojzije Stepinac – QUO VADIS?

141

Jovan Ćirić

The Ustasha Genocidal Intent

155

Nataša Petrović Mrvić and Zdravko Petrović

The Unattainable Justice for the Victims of Jasenovac and Independent State of Croatia

167

REMEMBRANCE AND IDENTITY – BETWEEN MEMORIES AND OBLIVION

169

Dragana Radojičić and Mileša Stefanović-Banović

“We Heard and Saw with our own Eyes “

190

Gordana Blagojević

The role of the Federation of Jewish Communities of Yugoslavia/Serbia in Preserving the Memory of the Victims of Jasenovac Concentration Camp: From Personal Traumas to the Collective Identity

203

Aleksandra Pavićević

A World Without Death, a Ritual Without Action, a Group with no Memories, Memories Without a Group – The Knowledge, Interest and Commemoration of World War II among the Adolescents in Serbia

213

Branislav Pantović

The Archival Material of Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Serbia in the service of Fostering the Right to non-oblivion: Ante Pavelić in Argentina

224

NEWSPAPER ARTICLES – LEGACY ON MARKING 75 YEARS OF JASENOVAC

227

SERB-JEWISH FORTRESS AGAINST THE REVISION OF HISTORY

228

IT IS KNOWN THAT JASENOVAC WAS A GENOCIDE

230

THE HOLOCAUST'S HELL ON EXHIBITION IN NEW YORK

233

THE WORLD NEEDS TO BE TOLD THE THRUTH ABOUT SERBIAN PEOPLE

235